และสะอาดตา สว่าง ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความสงบร่มรื่น ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่สร้างมีมาตรฐาน มีกฎเกณฑ์ และด้านการจัดการที่มุ่งมั่นพัฒนาสร้างสุขให้พุทธศาสนานิกชน

2. แนวคิดตามบทบาทของวัด ได้แก่ 1) การเป็นสถานที่ศึกษา 2) การเป็นสถานสงเคราะห์ 3) การเป็นที่พักเดินทาง 4) การเป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท5) การเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม 6) การเป็นคลังพัสดุ และ 7) การเป็นศูนย์กลางการบริการ เพื่อพัฒนาประชาชนตามหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล คือ ทำให้คนอยู่ในระเบียบวินัย 2) สมาธิ ทำให้จิตใจตั้งมั่นต่อสังคมและ 3) ปัญญา รอบรู้ในปัญหาแก้ได้ด้วยสันติวิธี ไม่นิยมกำลัง จึงทำให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนเกือบทุกด้าน

3. รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในจังหวัดสระบุรี พบว่า (1) ด้านบุคลากร พบว่า **ด้านการส่งเสริมการศึกษา** การศึกษามีอยู่ แต่ในวังกับวัดเท่านั้น แต่วัดกับพระสงฆ์เป็นฝ่ายใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่า วัดและพระสงฆ์ก็เป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพราะมีความพร้อมทางด้าน ทรัพยากรที่ตกทอดมา พระสงฆ์จึงยังเป็นผู้ให้การศึกษาแก่สังคม ตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไปจนถึงเจ้านาย และพระมหากษัตริย์ **ด้านการเป็นสถานสงเคราะห์** ที่ให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาชีวิตและคนยากจน เช่น การช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจน การสงเคราะห์สังคมในด้านต่างๆ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ด้านอาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัยชั่วคราว การให้ทุนการศึกษาการให้การสงเคราะห์ **ด้านการเป็นที่พักคนเดินทาง** พักอาศัยแก่นักเรียน นักเรียนต่างท้องถิ่นที่มาศึกษาเรียนอยู่ในเมือง การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาศีล เช่น ชี หรือคนชรา คนทุพลภาพ การให้เช่าที่ดินในราคาถูกแก่ประชาชนที่ขัดสนปลูกบ้านพักอาศัย ในการพัฒนาสังคมนั้น จำเป็นที่จะต้องรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้การทำหน้าที่ของวัด***และ***พระสงฆ์เป็นไป อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด **ด้านการเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญต่อการเมืองการปกครองที่จะให้มวลมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักการ ความคิด และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติทั้งผู้ปกครองรัฐและประชาชนในรัฐ รวมทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทั่วโลก **ด้านวัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม** ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะเป็นมรดกทางสังคม ที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกันเป็นแนวทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องของคนในสังคม ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน **ด้านวัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม** ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะเป็นมรดกทางสังคม ที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกันเป็นแนวทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องของคนในสังคม ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาวัด, ศูนย์รวมจิตใจ

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1. To study general condition of monastery development for people's spiritual centers in Saraburi Province, 2. To study principles and concepts of monastery development for people's spiritual